

ԿՐԾՆԱԿԱՆ

ՊԱՏԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԲԱՑ ԴՈՒՌԸ

(ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ)

«Անա ետու առաջի քա ղուռն քացեայ,
զոր ոչ ոք կարէ փակել» (ՅԱՅՏ. Գ. 8):

Կեանքը որոշ կայաններ ունի։ Ամա-
նորը այդ կայաններէն մին է։ Իւրաքանչիւր
կայան կեանքի ճամբորդութեան ընթացքին
հանգրուան մըն է հանգչելու, կազդուրուե-
լու, մէկ կողմէ անցեալի փորձառութիւն-
ներէն խրատուելու, և միւս կողմէն մեր
առջև յառաջիկային կտրուելիք նոր ճամ-
բաներու համար մեզ կրկին պատրաստելու։
Ապրելու համար որքան կարևոր է նխա-
կան սնունդը, նոյնքան և աւելի պէտք
մըն է բարոյական խանդավառութիւնը։

Կեանքի տառապանքները քաջութեամբ
դիմաւորելու և դժուարութեանց վրայէն
հերոսաբար քաշելու համար թարմ ներշնչ-
չումներու ու նոր տեսիլներու միշտ պէտք
ունինք։ «Առանց ճեսիլի ազգ մը կը խո-
սորի» կ'ըսէ հին իմաստուններէն մին։
Բնական պահանջք մըն է կեանքի աշխար-
հին մէջ նորոգուիլ ամէն օր, վերածնիլ
մերթ ընդ մերթ և կազդուրուիլ շարունակ։
Տարին հին կը կոչենք երբ անխափ մեզմէ
կը բաժնուի։ Իրականութեան մէջ սակայն
ոչ հին կայ և ոչ ալ նոր։ Այս օրը նոր է
երբ դայն անցեալի հետ բաղդատենք, իսկ
հին է վաղուան քով։ Ուրեմն նորութիւնը
բացարձակ է, ալ յարաբերական։

Ամէն օր նոր է այն մարդուն համար
որ կը նորոգուի շարունակ։ Մերունինք
կան որոնք մտքով թարմ ու սրտով երի-
տասարդ են, միւս կողմէն տարիքով երի-
տասարդներ ալ ունինք՝ որոնք գլխով հին-
ցած ու զգացումով լճացած է կեանք մը
կ'ապրին։ Առաջինները տարիքի յառաջա-
ցումով աւելի նորոգուած ու երիտասար-
դացած են, բայց վերջինները իրենց չա-
փահասութեան տարիքը դեռ չթեւակոխած
արդէն հինցած են ու ծերութեան նշաններ
ցոյց կուտան։ Ուրիշ խօսքով, մէկը ծեր-

երիտասարդ է, իսկ միւսը երիտասարդ-ծեր։
Առաջինը այսօր կ'ապրի, երկրորդը երէկը։
Մէկը իր ծերութեան մէջ նոր է, միւսը
երիտասարդութեան մէջ հին։

Ընկերութեան մէջ նոյնիսկ չեն պակսի
այսօր անհատներ, որոնք թէև այս դարու
դաւակ են, բայց իրենց զարգացած մտքով,
գեղեցկացած զգացումով և ազնուացած
վարք ու բարքով գալիք դարերու աւելի
բարձր քաղաքակրթութեան մը չափանիշը
կը ներկայացնեն։ Նոյնպէս անհատներ ալ
կան, թիւով դժբախտաբար խիստ շատ, ո-
րոնք իրր թէ քաններորդ դարու մէջ կ'ապ-
րին, սակայն մտքով Միջին դարու կը ծա-
ռայեն, և իրենց վարք ու բարքով չորս
հինգ հազար տարի առաջ մարդկութեան
ապրած վայրագ կեանքին կենդանի օրի-
նակները կը հանդիսանան։

Տարիները կուգան ու կ'երթան, ժա-
մանկը կասիլ չի դիտեր, մեր կամքէն
անկախ կը սահի շարունակ։ Այն օր վայր-
կեաններուն իրեն բերած պատահութիւննե-
րէն օգտուելով չի զարգանար, ստիպուած
է ետ մնալ, լճանալ ու տափակնալ։ Ասիկա
ընութեան անյղջի վիճակն է։

Որքան մարդիկ արդեօք տարի մը
առաջ, ամանորի արշալոյսը ողջունած ա-
տեն, սրտաբուլիս բաղձանքներ ու գեղեցիկ
ծրագիրներ յղացած էին աւելի բարձր կեն-
ցազի մը հետեւելու, բայց դժբախտաբար
չյաջողեցան, և տարին մնացելին վարք ու
բարքով աւելի տգեղցած ու ապականուած։
Լաւ սկսան բայց յոռի վախճանի մը յան-
գեցան, հոգիով առաջնորդուեցան իսկ
մարմնով վերջացուցին, գաղափարականով
ճամբայ ելան և պարտուած դուրս եկան։
Պէտք է ցաւիլ այս պարտութեան համար,
սակայն պէտք է յուսահատիլ։ Բանդի
յուսահատութիւնը մահ է։

Անոնք որոնք անցեալ տարուան մէջ
չկրցան աւելի բարձր կենցաղի մը տիրա-
նալ, ահաւասիկ ամանորը մեր առջև նոր
պատահութիւններ կը ներկայացնէ, կրնան
իրենց ծրագիրը կրկին փորձել։ Նախօրէժ
Պետաբարթ անգամ մը պարտութեան պա-
րագային այսպէս արտայայտուեցաւ. «Թըշ-
նամին թէև ինձի յաղթեց, բայց միւս կող-
մէն իրեն վրայ յաղթանակ տանելու կերպը
ինձի ստիպեցուց։ Մեծամեծ յաղթանակ-
ներ յաճախ պարտութենէն ետքը կուգան։

կեանքի մէջ երբեմն ձախողութիւններ կան՝ որոնք յաջողութեան կ'առաջնորդեն: Ուստի պէտք է վհատիլ: Յոյսը կեանք է, պէտք է կորսնցնել ապրելու այս յոյսը:

Շատեր իրենց բարի բաղձանքները իրագործելու մէջ կը ձախողին անոր համար որ այդ բարի բաղձանքներուն հետ չեն ունենար ոչ միայն այս յոյսը, այլ նաև պէտք եղած կամքի ուժը, կորովն ու յարատեւութեան ոգին: Այս բաները նոյնիսկ անբաւական են յաջողելու համար կեանքի պայքարին մէջ: Պէտք է առնց միանայ նաև սրտաբուշի աղօթքը — հոգիին հպումը առ Աստուած: Անոնք որ չունին իրենց կեանքին մէջ ներշնչումի մասնաւոր պահեր, վերացումի սրբազան վայրկեաններ, չեն կրնար իրերուն վրայ վերէն նայիլ, և հոգևոր ուժով լիցուիլ: Բարոյական յաղթանակներ բարոյական ուժով ձեռք կը բերուին: Այս ուժը մարդկային հոգին կը ստանայ Տիեզերքի Մեծ Հոգիին հետ շարունակ չփոփոխուող: Ահաւասիկ ամենորը այս ուղղութեամբ մեզի ներշնչումներ տալու և բարձր տեսականներով օժտելու առիթներ կ'ընծայէ, և պատեհութիւններու նորանոր դռներ կը բանայ մեր առջև:

Դուռը միջոց մըն է շէնքի մը ներսի սրահը մտնելու, մեր առջև կարելիութեանց նոր ասպարէզներ բանալու: Առանց այս միջոցին մէկը չի կրնար սենեակէ մը ուրիշ սենեակ անցնիլ, իր տափակ միջավայրէն աւելի բարձր միջավայրի մը փոխանցուիլ:

Հին ատեն քաղաքներ պարիսպներ կ'ունենային. քաղաք մտնելու համար այդ պարիսպներու դռներէն անցնիլ հարկ էր: Այս դռները ամուր կերպով կը գոցուէին թշնամիին դէմ, իսկ քաղաքացիներուն առջև լայնօրէն բաց կը մնային: Սողոմոնի Տաճարը դաւիթներէ կը բաղկանար: Ոչ հրեաներու առջև բաց էր միայն առաջինը՝ որ կը կոչուէր Հեթանոսաց Դաւիթ: Իսրայէլի կիները կրնային Կանանց Դաւիթն ալ մտնել, բայց այրերը առաջին երկու դաւիթները անցնելով արտօնուած էին մտնելու երրորդ դաւիթը՝ որ կը կոչուէր Իսրայէլի Դաւիթ: Քահանաներ սակայն Քահանայից Դաւիթ կոչուած աւելի ներսի դաւիթն ալ մտնելու պատեհութիւնը ունէին: Ահա՛ այսպէս իւրաքանչիւր դասակարգի առջև բացուած դռներ կային, և անոնք

այնքան միայն ներս կրնային մտնել, որքան պատեհութիւնը կը թուատրէր իրենց:

Մեր առջև ալ այսօր ներսէ ներս պատեհութիւններու նորանոր ասպարէզներ կան: Այդ ասպարէզներէն այնքան կրնանք ներս մտնել, որքան կեանքի աւելի բարձր յարկերուն վրայ ապրելու արժանիք ցոյց կուտանք: Ուրիշ խօսքով, մեր առջև կըրնան բացուիլ այն դռները միայն, որոնցմէ ներս օտք կոխելու կարողութիւնը և յարմարութիւնը ունինք:

Ամէն դուռ որոշ է թէ բաց չէ մեզի համար, շատ մը դռներ կան որոնք գոց են մեզի, և թերևս գոց ալ կը մնան մեր առջև մինչև վերջը: Բնութիւնը ամէն մարդ թէև ապրելու հաւասար իրաւունքով ստեղծած է, սակայն կեանքի պայմաններ մարդոց բախտը տարբեր կերպով որոշած են:

Երկրի մը թագաւորը այսինչ ընտանիքին զաւակը ըլլալուն համար ժառանգական իրաւունք կ'ունենայ հարիւր հազարաւոր մարդոց վրայ իշխելու, բայց իրմէ շատ աւելի իմացական և բարոյական կարողութիւններով օժտուած ուրիշ մարդոց վիճակուած է ապրիլ միմիայն որպէս պարզ հպատակներ: Մեծն Աղեքսանդր, իր օրով, կարճ ժամանակի ընթացքին, կրցաւ զբաւել աշխարհիս ծանօթ երկրամասերը: Բայց իրմէ դար մը և աւելի վերջը Աննիրադ, իրրե երկրակալ, չկրցաւ մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերել, թէև ռազմագիտական հանճարը, եթէ ոչ աւելի, գէթ շատ պակաս ալ չէր անոր ունեցածէն: Աղեքսանդր ինչ զիւրութիւններ և պատեհութիւններ որ ունէր իր առջև, նոյնը կը պակսէր Աննիրադին համար: Մարդ մը եթէ իր առջև բացուած ասպարէզ մը չունի, և կամ ժամանակը չօգնէ իրեն, չի կրնար պէտք եղած չափով փայլեցնել իր հանճարը: Քաղաքական պայմանները այսօր շատերուն առջև ոչ միայն փակած են նմանօրինակ դռները, այլև ընկերական պայմաններ պետական բարձր գիրքերու վրայ կեցած մարդոց հետ գէթ յարաբերելու և կամ միասին սեղան նստելու պատեհութիւնը նոյնիսկ գլացած են մեզի:

Բայց և այնպէս կան ուրիշ դռներ ալ որոնք միշտ բաց են մեր առջև, որոնցմէ կրնանք ներս մտնել, պայմանաւ որ քանք չխնայուի մեր կողմէ:

Ա. — Աստուծոյ մին է զարգացումի դուռը որ միշտ բաց է մեր առջև, և ոչ ոք կրնայ փակել զայն: Զարգացումը կեանքի պահանջքն է: Բնութեան մէջ աճում, յառաջդիմութիւն, եռուզեռ ու կեանք կայ ամենուրեք: Արարիչը բովանդակ տիեզերքը շարժման մէջ դրած է: Հին ատեն կը կարծէին թէ Աստուած աշխարհը ստեղծած և ապա անկիւն մը քաշուած հանդիսատեսի դեր միայն կը կատարէ անոր հանդէպ, ինչպէս ժամագործ մը ժամացոյցը կը շինէ և ապա կը նստի ու կը գիտէ զայն:

Այս ըմբռնումը գիտական հիմնունքներէ զատ, Աստուծոյ մասին ալ շատ բարձր գաղափար մը էր տար մեզի: Յիսուս հրեաներուն մէջ արմատացած այս սխալը շտկելու ֆանաց երբ ըսաւ. «Հայրս մինչև հիմա կը գործէ, և ես ալ կը գործեմ» (Յովհ. Ե. 17): Արարչագործութիւնը սահմանափակ իմաստով անցեալի մէջ կատարուած ու լմնացած է, իսկ բառին լայն ու գիտական ըմբռնումով միշտ և ամէն օր տեղի կ'ունենայ: Արարիչը ժամանակ մը գործած և յետոյ կեցած է, այլ գործած է միշտ ու այժմ ալ կը գործէ: Ինքն է տիեզերքին շարժուն ու կենսունակ ուժը: Անցեալի մէջ այսպէս եղած է և հիմա ալ այսպէս է: Մնունդի մեծագոյն պատգամը էմմանուէլ բառին մէջ կը կայանայ, «Աստուած մեզի հետ է», և մեր մէջ կը գործէ շարունակ: Այս իսկ պատճառաւ բնութեան մէջ լռիկ բայց շարունակական զարգացում մը կը նշմարուի ամէն տեղ, ցածէն գէպի բարձրը, խոնարհէն գէպի վսեմը և լաւէն գէպի լաւագոյնը:

«Յառաջդիմութիւնը բնութեան մէջ Աստուծոյ հսկայաքայլ քայլուածքն է» կ'ըսէ Վիկտոր Հիւկօ իր մէկ գրութեան մէջ, և իրաւունք ունի: Աստուծոյ այս եռուզեռով լի և կենսունակ տիեզերքին մէջ ապրիլ բայց չշարժիլ, և ամէն օր նախորդէն աւելի էջառաջանալ, տիեզերքի ներդաշնակութիւնը խանգարել է պարզապէս: Մարդ բնութեան մէկ մասը կը կազմէ, իր գոհացումն ու իրական երջանկութիւնը կը զբաղնուի անոր հետ համընթաց քաշելու մէջ: Ուստի օր ըստ օրէ լաւէն գէպի լաւագոյնը յառիւ և աւելի բարձր կեանքի մը ձգտիլ՝ Աստուծոյ գործակից ըլլալ է իր թագաւո-

րութեան տիեզերական ծրագրի յառաջդիմութեան սուրբ գործին մէջ:

Ի՞նչպէս կրնանք ընել այս:

Եթէ ֆիզիքական տկարութիւններ ունիս, ամանորի առթիւ պահ մը խորհէ՛ անոնց վրայ, ուսումնասիրէ և վերլուծէ զանոնք: Ապա վերցուր անոնց պատճառները, և առողջապահական դարմաններով, ժուժկալութեամբ և մասնաւոր պահնցողութեամբ (diet) աշխատէ բուժել ինքզինքդ և որով կազդուրուի նախ ֆիզիքապէս: Ապա հետեւէ իմացական զարգացումի որ անխուսափելի պէտք մըն է այս դարու մէջ: Տարիքդ և կամ տնտեսականդ եթէ ներքէ կանոնաւոր դպրոց յաճախէ, իսկ եթէ չէ, օգտուէ՛ գիշերային վարժարաններէն, մասնադարաններու գիրքերէն, օրաթերթերէն, եկեղեցւոյ քարոզխօսութիւններէն, դասախօսութիւններէն ու դաստիարակուած մարդոց խօսակցութիւններէն:

Իսկ եթէ բարոյական կեանքի մէջ թերութիւններ ունիս, բամբասող, ատող, նախանձող, բարկացող, վրիժառու եայլն ես, ամանորի առթիւ զօրաւոր կամքով մը և աղօթքի ուժով աշխատէ միանգամ ընդմիշտ ի բաց թօթափել վրայէդ զանոնք, և անոնց տեղ մշակէ քու մէջդ լաւագոյն ունակութիւններ: Այս դարու մէջ կենցաղավարութիւնը զեղարուեստ մըն է: Դիր այս զեղարուեստը վարք ու բարքիդ մէջ, շարժ ու ձևերուդ մէջ, մարդոց հետ ունեցած առօրեայ յարաբերութիւններուդ և կեանքի բոլոր արտայայտութիւններուդ մէջ:

Լաւագոյն ունակութիւններ ձրի ձեռք չեն բերուիր, անոնց գիրք վճարել հարկ է: Ով որ իր ժամանակի յառաջդիմութեան ոգին կ'անգիտանայ մեծագոյն դժբախտութեան կը մատենէ ինքզինքը: Ամէն օր նախօրոք օրուընէ աւելի զարգանալ՝ կենսական պէտք մըն է կեանքը աւելի լաւ ապրելու համար: Յառաջդիմութիւնը կեանքի օրէնքն է: Աստուծոյ այս օրէնքը յարգելով է որ ապահոված կ'ըլլանք մեր երջանկութիւնը այս աշխարհի՝ ինչպէս նաև հանդերձեալի մէջ:

Բ. — Մեր առջև բարձրագոյն կեանքի ցանոց դուռ մըն ալ կայ որ միշտ բաց է մեզի համար: Կեանքը իր վերելքի ճամբուն վրայ երեք մեծ աստիճաններ ունի:

Առաջին աստիճանին վրայ կը կենան անոնք՝ որոնք կ'ապրին միմիայն իրենց անձին համար: Այս տեսակ կեանքին առանցքը մարդուն անձն է: Կենդանական կեանքը լաւագոյն օրինակ մըն է ասոր: Կենդանի մը հոգ չընէր թէ ինքզինքը ապրեցնելու համար ուրիշին փնտս պատճառած է, ուրիշին ապրելու իրաւունքը ձեռքէն խլած է, կը բաւէ որ ինքը ապրի: Կիսավայրենի ցեղերու ապրած կեանքն ալ շատ հեռու է ասկէ: Երկրորդ աստիճանին վրայ կը կենան անոնք՝ որոնք կը ջանան իրենք զիրենք ապրեցնել՝ եթէ կրնան ուրիշներուն առանց փնտս հասցնելու: Շատ մը քրիստոնեաներուն կեանքը այսօր ասկէ տարբեր է: Այս կեանքի առանցքն ալ կրկին անձն է, բայց կրնանք զայն կոչել լաւագոյն անձ և կամ արդար անձ: Ասիկա բացասական քրիստոնէութիւն է, իրական և շիտակ քրիստոնէութիւն չէ, լաւ ևս է ըսել, հրէական բարեպաշտութիւն է:

Երրորդ աստիճանին վրայ կը կենան անոնք՝ որոնք կ'ապրին ուրիշներու բարեւաւութեան և երջանկութեան նպատակով համար: Այս կեանքին հիմնաքարը ալլասութիւնն է, որուն կը հետեին սրտի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ քրիստոնեաներ: Կենսաբանը կ'անուանէ զայն բարձրագոյն կեանք, հոգեբանը՝ լաւագոյն կեանք, իսկ աստուածաբանը հոգեւոր կեանք, որ կը կոչուի նաև կրօնական բացատրութեամբ և Ս. Գրոց բառերով՝ վերսին ծրնուցի արժանացած կեանք: Անունը ինչ որ ալ եղած ըլլայ, իրականութիւն է թէ անիկա շնչաւոր էակին լաւագոյն արտայայտութիւնն է, մարդկային արթնցած գիտակցութեան բարձրագոյն վիճակը:

Պաղեստինի Մեծ Վարդապետը ապրեցաւ ու քարոզեց այս բարձրագոյն կեանքը ասկէ երկու հազար տարիներ առաջ, ինչ որ այժմ նոր կը մատնանշեն բարեշրջականները: Ան «աւխարհ եկած էր ոչ թէ ծառայութիւն ընդունելու, այլ ծառայելու եւ իւր անձը ուրիշներու բարեւաւութեան համար փրկանք տալու»: Գրիստոնէական կրօնի գաղափարական կեանքը լաւագոյն իմաստով խտացուած է աւետարանական այս բացատրութեան մէջ: Այս բարձրագոյն կեանքի առանցքը անձը չէ, լաւագոյն անձն ալ չէ, այլ մեր ընկեր արարածներուն

չանն ու երջանկութիւնը: Ասկէ բարձր կեանքի արտայայտութիւն մը չի կրնար երեւակայուիլ մարդ էակի մը համար: Բայց այս բարձրագոյն կեանքը միայն փափաքով ձեռք չի բերուիր, այլ յարատեւ վարժութեամբ, կանոնաւոր մշակումով, օրըստօրէ զարգանալով կրօնական ներշնչող ու մաքուր մթնոլորտի մէջ, և Աստուծոյ հետ շարունակ կենդանի յարաբերութեան մէջ մնալով:

Աստուծոյ հետ յարաբերութեան այս դուռը բաց է մեր առջև միշտ, և ոչ ոք կարող է փակել զայն: Ամէն քրիստոնեայ հաւատացեալ՝ որ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացիի նման սրտովին կը բաղձայ հոգեւոր կեանքի բարձրագոյն ոլորտները սաւառնիլ, պէտք է մտնէ այս բաց դռնէն ներս և խնկումով ու աղօթքով շփուի իր Արարչին հետ շարունակ: Ասով է որ կրնանք պահել միշտ մեր հոգեւոր կեանքի կորովն ու ուժգնութիւնը: Նոյնպէս ասով է որ կրնանք ունենալ Աստուծոյ ներկայութիւնը մեզի հետ կեանքի առօրեայ մեր բոլոր գործառնութեանց մէջ:

Գ. — Մեր առջև կայ ծառայութեան համար ալ բաց դուռ մը: Իւրաքանչիւր ոք կրնայ անկէ ալ ներս մտնել առանց վարանումի: Ծառայութեան այս դուռը բաց է մեր ընտանիքներուն մէջ, եկեղեցիներուն մէջ, ազգային և մարդասիրական ձեռնարկներու առթիւ, ինչպէս նաև մարդկութեան ընդհանուր բարեւաւութիւն պատճառող հասարակական ալլաւայ կազմակերպութիւններու մէջ: Այս դռներէն կրնանք ներս մտնել առանց արգելքի: Կեանքի իրական գոհացումը և բարձրագոյն երջանկութիւնը այս ծառայութեան մէջ կը գտնուի: Որքան ուրիշներուն տանք, փոխարէնը այնքան կը ստանանք առատօրէն:

Կեանքի մէջ ծառայութեան համար պատահութիւններ մասնաւոր պարագաներու առթիւ մեր առջև կը բացուին, պէտք է օգտուիլ այդ պարագաներէն: Երկրագործը երբ զարունը չցանէ, փախցուցած կ'ըլլայ պատեհ առթիւ: Նմանապէս երիտասարդութիւնը՝ իր ոսկի պատահութիւններով կեանքի մէջ մէկ անգամ միայն մեզի կը ժպտի: Չափահասը միւս կողմէն ունի տարբեր պատահութիւններ՝ սրոնցմէ զուրկ է աւել-

ւորը, իսկ ծերունին ալ իր կարգին ունի ուրիշ առաւելութիւններ՝ որոնք օրհնութեան մեծ միջոց մը կրնան դառնալ իրեն և թէ իրեններուն, երբ ի վիճակի ըլլայ զանոնք գնահատել, Վերջապէս ամէն մարդ որ աշխարհ կուգայ, կատարելիք գործեր ունի կեանքի տարբեր շրջաններուն մէջ, չաւ ծառայելու և մեր պարտականութիւնները լիովին կատարելու մէջ կը կայանայ կեանքի վերջնական յաջողութիւնը, ինչպէս նաև մեր երջանկութիւնը:

Կեանքի մը արժէքը տարիներու շատութեամբը չէ որ կը չափուի, այլ անոր ուրիշներու ընծայած օգտակարութեամբը: Ոչ թէ երկար ապրելու, այլ կարճ կեանքը արդիւնաւորութեամբ երկարելու մէջ կը կայանայ կեանքի մը իսկական արժէքը: Մեծն Աղեքսանդր երեսուներեք տարեկան հասակին հրաժարեցաւ այս կեանքէն, բայց կարճ ժամանակաշրջանի մէջ իր կատարած արշաւանքներով աշխարհի քաղաքակրթութիւնը յեղաշրջեց հիմնովին, մինչդեռ Մատուսաղայի ապրած ինը հարիւր վաթսուներեք տարիները զուրկ են նշանաւոր գէպի մը արձանագրութենէն: Կ'ըսուի թէ ժամանակը ոսկի է, այս ոսկին մեր կեանքի դրամագլուխն է: Այն որ ծառայութեան համար իրեն տրուած ժամանակը ի զուրկը վատնէ, վատնած կ'ըլլայ Աստուծոյ իրեն տուած այս դրամագլուխը: Նշանաւոր հեղինակ մը, իր կեանքի վերջին պահուն րացազանչեց ու ըսաւ. «Ես ժամանակը վատնեցի և հիմա ժամանակը դիս կը վատնէ»:

Մէն մի վայրկեան օր մըն է զայն զիտցողին համար, և իւրաքանչիւր օր տարի մը, անոր յարգը ճանչցողին քով: «Եթէ ժամանակը կարճ է, մենք աւելի կը կարճեցնենք զայն ի զուրկ վատնելով» կը պատգամէ Վիկտոր Հիւկո: Պէտք է լաւագոյնս գործածենք ժամանակը եթէ կը գնահատենք յաւիտենականութեան արժէքը: Երէկը չես կրնար ետ բերել, վաղուան վրայ վստահիլ չես կրնար, այս օրը միայն քուդ է, զոր եթէ չօգտագործես կը կորսնցնես, և ինչ որ կը կորսուի, յաւիտեանս կորսուած է: Կորսուած ժամանակը իրաւ է թէ չի կրնար ետ դառնալ, բայց ներկայ վայրկեանին արժէքը կրնայ կրկնապատկուիլ լաւագոյնս օգտագործելով զայն: Մարդ մը տասը ժամուան մէջ ինչ արդիւնք որ առաջ կը բերէ,

ուրիշ մը մէկ ժամուան մէջ նոյնը արտագրելով իր ժամանակը տասնապատկած կ'ըլլայ: Այս իսկ պատճառաւ այսօր քաղաքակրթուած երկրներուն մէկ ժամը աւելի կ'արժէ քան թէ կիսաքաղաքակրթուած ժողովուրդներուն լման մէկ օրը:

Արդ, զարգանալու, բարձրագոյն կեանքի ձգտելու և մարդկութեան ծառայելու համար մեր առջև դրուած այս դռները թէև այսօր լայնօրէն բացուած են, բայց ժամանակ պիտի գայ որ անոնք պիտի գոցուին և ա'յլ պիտի չբացուին յաւիտեանս: Մամուէլ Մամալզ կ'ըսէ. «Կորսուած հարստութիւնը կրնայ առևտուրով կրկին ձեռք բերուիլ, ինչպէս կորսուած տեղեկութիւնը ուսումով, կորսուած առողջութիւնը դարմաններով և բժշկական խնամքով, իսկ կորսուած ժամանակը այլևս կորսուած է յաւիտեանս»:

Ի՞նչ է իմաստութիւնը, չէ՞ որ մեր պատահութիւնները լաւագոյն կերպով գործածենք է: Կեանքը դրամագլուխ մըն է, երբ անոր ամէն մէկ վայրկեանին հոգ տանինք և ի բարին գործածենք, այդ վայրկեանները ինքնին ժամերուն հոգ կը տանին, ժամերը օրերուն և օրերը տարիներուն, և այսպէս ահա կրնանք արժեցնել մեր կեանքը, և արդարացնել մեր գոյութեան իրաւունքը:

Կեանքը անցաւոր է և անոր տեղութեան շրջանը կարճ: Իմաստուն է այն որ այս անցաւորէն յաւիտենականը կը շահի, քիչէն շատը ձեռք կը բերէ, ունայն աշխարհէն մնայուն արժէքներ գուրս կը հանէ, մարդկային միջոցներով աստուածայինին կը հասնի, առժամեայ պատահութիւններով յաւիտենական գանձերու կը տիրանայ:

Նոր տարւոյ սեմին վրայ կեցած, կ'արժէ լրջօրէն ի մտի ունենալ թէ այս կեանքը մէկ անգամ միայն պիտի ապրինք, այս աշխարհէն մէկ անգամ միայն պիտի անցնինք, այս պատահութիւնները մէկ անգամ միայն մեր առջև պիտի բացուին: Ուրեմն ապրինք այնպէս որ եթէ կարելի ըլլայ անգամ մըն ալ աշխարհ գալ, անկարելի ըլլայ մեզի համար այլևս ասկէ աւելի լաւ կերպով ապրիլ:

ԳՐ. Ա. ՍԱՐԱՅԵԱՆ

Ֆրէզո, Գալիւ.